

NOVI GLAS

Glasilo Hrvatskoga
akadenskoga kluba

God. 1 (1969)

Broj 2

MOAIGTV2

NOVI GLAS

GOD. 1

LIPANJ 69

BROJ 2

SADRŽAJ :

-ir -ić:	U uspomenu dr Matildi Eckhardt	2
-ar	In memoriam cand.phil.Otmar Vales	3
Augustin Blazović:	Opasnosti, razočaranja i napasti u kulturnom radu za narod	5
franjo palković:	Kritika po gradišćansku	7
Herman Rešetarić:	Radio-emisije i za nas	9
-d -ć:	Hrvatsko školstvo u Gradišću	11
	Naš pismeni interview - s predsjednikom HKD-a, gosp.dir.Alfonsom Kornfeindom	13
Fric Szedenik:	Rastanak od generala - ufanje za Evropu	15
-ar:	Hrvatski akademski klub u školskoj godini 1968/69.	19
Stjepan Maurer:	Ideja i zbilja	20
Augustin Blazović:	Japanske Haiku-pjesme	24
	Pjesme: Ignac Horvat, Augustin Blazović, Permar Isahar, Miloradić	

"NOVI GLAS" izdaje HRVATSKI AKADEMSKI KLUB
1040 Beč IV, Schwindgasse 14
Urednik: Vladimir Vuković

"NOVI GLAS" izlazi četiri put godišnje.
Pretplata za četiri broja S 40.-, inozemstvo 3 dolara.

Herausgeber, Eigentümer und Verleger:
KROATISCHER AKADEMIKERKLUB, 1040 Wien, Schwindgasse 14.
Verantwortlicher Redakteur: Vladimir Vuković

Erscheinungsort: Wien

Wien, Juni 69

Umnoženo u vlastitoj nakladi.

Uspomenu dr Matildi Eckhardt

"... ar prah si i na prah ćeš se obrnuti". Ove riječi, poznate svima nama još iz školskih godina, predočuju nam cijelu tragiku čovječjeg života. Rodjen da umire, nosi on u sebi cio svoj život tu spoznaju o smrti. To je njegovo breme usprkos svim nadama u onostrani svijet i život. I ako je ona konačna i konzekventna svrha života, ipak, kako je nju teško podnositi.

Dana 11. veljače 1969. preminula je nakon dužeg bolovanja dr Matilda Eckhardt, učiteljica na glavnoj školi u Keresturu. Time je prekinut jedan četrdesetjednogodišnji život, koji je bio pun mara i idealizma, pun ideja i planova, pun vjere u budućnost.

Pokojnica se je rodila u Filežu, gdje je i polazila osnovnu školu. Nakon mature na Trgovačkoj akademiji u Beču, upisala se je na Visokoj školi za ekonomiju. No nju su jače privlačile duhovne znanosti, pa je prešla nakon prvog semestara i dopunske mature za realke na Filozofski fakultet bečkog sveučilišta, gdje je upisala slavistiku i povijest. Dvadeset tri godine stara postala je doktor filozofije.

Poslije udaje s doktorom Rudolfom Eckardtom posvetila je svu svoju snagu obitelji. Tek nakon petnaest godina, kad je troje djece malo naraslo, ispunila joj se želja i nastala je učiteljicom. Poučavala je s velikim uspjehom na glavnim školama u Gornjoj Pulji, Velikom Borištofu i Keresturu.

Ona je bila odličan nastavnik. Nadarena s mnogo talenata i oštrim umom, sa sigurnim darom rasudjivanja i mnoštvom znanja, ali prije svega nadarena s ugladjenim pedagoškim osjećajem, sposobnošću uživljavanja i voljom na radu mogla je svojim učenicima mnogo dati.

U dr Matildi Eckardt izgubio je ne samo naš klub, čiji dugogodišnji član je ona bila, nego cijeli naš narod uzornog intelektualca, koji je uvijek radio za svoj narod.

Stoga će se on dugo sjećati dr Matilde Eckardt.

IN MEMORIAM

cand. phil. OTMAR VALES

15. ožujka smrtno se unesrićio na cesti za Pandrof cand.phil. Otmar Vales. Hrvatski akademski klub bio je kroz ovu smrt naročito pogodjen i to za toliko više, pošto je Otmar Vales bio aktivan član Kluba; on je stalno pratio zbivanja oko i u našoj narodnoj grupi. U školskoj godini 1967/68 bio je predsjednik HAK-a.

Otmar Vales rodio se 24. listopada 1943.g. u Novom Selu. Njegov otac, Anton Vales, potječe iz Moravske i bio je po zanimanju slikar. Majka, Katharina Vales - rođjena Sicherle, se rodila u Novom Selu. Otmarov otac bio je u jesen 1944.g. u ratnom metežu ranjen, poslije prevežen u giječku bolnicu, gdje je podlegao teškim ranama. 1945.g. rodila se Otmarova sestra Marija.

U Novom Selu je proveo Otmar svoje djetinstvo, gdje je njegova majka naslijedila roditeljsku seljačku kuću. Njegov odgoj bio je duboko religiozan, onakav, kakav može dati hrvatska majka.

Četiri razreda osnovne škole pohađao je Oto - kako on biše zvan od svojih prijatelja - u Novom Selu; jedan razred glavne škole u Niuzlju, onda četiri razreda realne gimnazije u Bruki na Lajti; nakon toga prešao je na učiteljsku školu u Željezno, gdje je u lipnju 1963.g. položio ispit zrelosti. U zimskom semestru 1963/64 upisao je povijest na bečkom sveučilištu a na likovnoj akademiji slikarstvo.

U rujnu 1967.g. počeo je raditi kao nastavnik na učiteljskoj školi u St.Pöltenu, a 1968.g. nastavio svoj rad na realnoj gimnaziji u Bruki na Lajti, gdje je predavao slikanje i povijest.

Već u učiteljskoj školi pokazao je Otmar Vales talent za crtanje, što je od svoga oca sigurno naslijedio. Na likovnoj akademiji položio je na prvom ispitnom roku prijamni ispit. Mnoge slike su proizvod njegova umjetničkoga dara. On je baš u zadnjim danima svoga života pripremao jednu izložbu svojih radova, da bi tako konačno stupio sa svojim slikama pred publiku i istodobno se podložio stručnom sudu kritici. Njegovi zadnji umjetniški proizvodi bile su slike iz starinskog kraja njegova rodnog sela i mrtvi fazan.

U studiju povijesti opredijelio se Otmar Vales u studiju povijesti jugoistočne Evrope. 1966.g. primio je disertacionu temu kod prof. Richarda Plaške: "Preokret u Zagrebu 1918. godine". Od Ministarstva za prosvjetu dobio je 1967.g. stipendiju pa je tako 6 tjedna boravio u Zagrebu, gdje je radio u raznim arhivima. No, nažalost nije mu bilo moguće završiti svoju disertaciju, iako je pred samim završetkom. Nije mi moguće pravilno

4

prosuditi njegov rad na tim područjima. Njegove slike bile su za mene jedan estetski doživljaj; tematiku - a ne sam zaključak - disertacije upoznao sam iz mnogih razgovora.

Dosada sam govorio o Otmaru Valesu kao umjetniku i znanstveniku. Ne smijem nikako prešutjeti, da je Oto uvijek bio ponosan na svoje hrvatsko podrijetlo i da se on u svakom društvu izjašnjavao Hrvatom. On je odmah na učiteljskoj školi počeo učiti hrvatski književni jezik i gdje mu se samo pružila kasnije mogućnost, želio je razgovarati i upotpunjavati hrvatski književni jezik, što mu naročito pri disertaciji puno pomoglo. Kako se borio za hrvatski jezik u našim školama u Gradišću i koji je on stav zastupao u ovom pitanju čuli smo u diskusiji poslije predavanja gosp. narodnoga zastupnika Fridrika Robaka u Klubu, kada je kazao: "Djeca i roditelji ne mogu odlučivati hoće li se u školi učiti povijest, crtanje i t.d.; mi bismo ih prema tome znatno osiromašili ako bismo hrvatski jezik isključili iz nastave. A čemu to?".

Predsjednik HAK-a, cand.phil. Franjo Palković, postavio je u svojem nadgrobnom govoru našega dragoga pokojnika Otmara Valesa kao uzor hrvatskoj gradišćanskoj omladini.

I stoga ćemo ga držati u trajnoj uspomeni. U svojim će on slikama uvijek biti s nama i sa onima, koji nas budu slijedili u Hrvatskom akademskom klubu.

-ar

..... išli smo pod jednom zastavom,
molitva je naša bila ista,
put je naš bio zajednički.
Tvoja zvijezda bila je naša zvijezda,
među nama nije bilo razlike.

Imali smo da budemo jedna vojska,
ali sudbina nas je zauvijek rastavila!....

Iz nadgrobnog govora predsjednika HAK-a
Franje Palkovića, 17.3.1969.g., u Novom Selu.

OPASNOSTI, RAZOČARANJA I NAPASTI
U KULTURNOM RADU ZA NAROD

Raditi za svoj narod, to je časna zadaća, sveti dug, velika dužnost. Raditi za jedan mali, k tomu još i zastrašeni i malovjerni narod, to je teška sudbina, ali još svetiji dug i još veća dužnost.

Čovjek bi se radije izgovarao, kao što Mojsije, kad ga Bog hoće poslati k faraonu, ili prorok Jeremija, koji se ovako protivi proročkom poslanstvu: "Ah, moćni Gospode, gle, ja ne mogu govoriti: ja sam još tako mlad!" - I ti bi si našao tolike isprike: "Nemam vremena; moji su talenti slabi; moram se najprije brinuti za svoje najbliže; moram gledati, da ja sam napredujem u svome zvanju ..."

Moreš li ovako govoriti? Ne čuješ li, kako tvoj narod plače i kako te prosi: "Žrtvuj nam vremena! Vodi nas! Radi za nas! Piši nam novine i knjige! Vodi našu omladinu! Piši i priredjuj kazališne igre! Organiziraj kulturne večere i narodne sastanke! Govori! Ne suti! Budi nas iz teskoga, možda smrtnoga sna! Dodji na sjednice, na sastanke, na dogovore! Postavi se u kolo članova, kulturnih radnika, odbornika! Diskutiraj, polemiziraj! Brani svoj narod ričum i perom!"

I ti se daješ izabrati za odbornika ili još i za predsjednika. Ti počneš rad s omladinom. Pjevaš i sviraš. Vodiš zborove, priređuješ igrokaze. Uzimaš pero u ruke i pišeš. A onda?

Onda ti se klanjaju: "Gospodine predsjedniče, dragi odborniče, visoko cijenjeni pjesniče! ..." Pišu o tebi u novinama. Priznaje se i hvali tvoj rad. Već osjećaš na svome čelu nevidljivi lovorov vijenac. Čini ti se: bez tvog rada, bez tvojih govora, bez tvog predsjedništva ili odborništva ne bi mogao tvoj narod dalje postojati u ovome svijetu. Izrastao si nad druge i za čitavu si glavu viši od sviju ostalih svojih drugova ....

Kad ovako misliš, ovako osjećaš, onda je to velika opasnost i za te i za narod!

Zaborave li opet na tebe i na tvoj rad; ne spominje li se nigdje, što si učinio za svoj narod, sto si postignuo, koliko si vremena žrtvovao i truda, onda si razočaran. Dodje li još i do toga, da te kritiziraju, da ti predbacivaju slavičnost (slavohlepnost), a možda još i sebičnost, onda si strašno razočaran. Ako te još i ugovaraju i omrazuju, da se bogatiš od skupnoga novca, onda si teško uvrijedjen.

I onda slijedi za razočaranjem najveća napast kulturnoga radnika. Kao da ti satan šapće u uho: "Ostavi sve! Odbaci sve! Da li je tebi potrebno, da žrtvuješ toliko vremena, da se trudiš i mučiš, da pišeš i radiš, a na koncu? Eto ti plaća: nezahvalnost i žuta zavist. Da, ovo je najveća napast za kulturnog radnika: sve na kraj ostaviti i povući se uvrijedjen u toranj bijelokosni pa reći: imajte me rado!

Velika, jako velika zna biti ova napast. Ali pravi ju idealista ipak nadvlada. Jer on ne radi ni za novac, ni za hvalu, ni za slavu, iako mu manjkanje odziva koči i lomi stvaralačke snage. Pjesnik ipak dalje pjeva iz unutarnje potrebe. Pisac ipak piše, jer ga nešto u nutrini sili da piše. Pravi kulturni radnik dalje radi i poslije bezbrojnih razočaranja, jer ljubi svoj narod, a ljubav svlada zavist, klevetu i nezahvalnost. Idealista ne radi za plaću. On radi za narod. On čuje i poslije razočaranja i usred svih napasti, kako ga narod poziva: "Radi za svoj narod! Piši nam! Pjevaj nam! Bavi se našom omladinom! Vodi nas i bori se za nas! Budi nas iz sna! To je tvoja časna zadaća, tvoj sveti dug, tvoja velika dužnost!"

Augustin Blazović

GDO JE SRIĆNIJI ?

Postavili su si ljudi nasred sela bojni spomenik.

Jednoga vojaka iz svitloga bijeloga kamena su si postavili.

Na dan otkrivavanja dobrodilo se je k njemu pod črnimi zastavami deset sel i nakinčili su ga, tužnjaka, vijenci, rožami i kiticami. Izabrani govorači su govorili lipo i žalno o pali vojnici, nesrićnjaci, i ljudi stočili su on dan mnogo-mnogo suz za - mrtve.

A vojak s kamena je nek gledao preda se. Tužno, turobno, kako ga je kipar izrizao. I kako je gledao i vidio pred sobom črijedu premućenih zemaljskih ljudi, kad je gledao razorane obraze, njihove klunjene glave, viseća ramena, njihove oči, kimi su gledali stakleno u maglenu budućnost, i kad je spoznao njihove prevelike skrbi i boli, onda se je činilo kao da bi se bilo njegovo otvrdnuto srce ganulo i zaškurilo od pomilovanja, njegovi kameni prsi su se zdignuli na hipac i kroz oči mu je dozvirala jedna svitla suza, jedna vruća suza za - žive.

Iz
IGNAC HORVAT,
"S PEROM KROZ
SELO I ŽIVOT"
(1923-1941)

KRITIKA po gradišćansku

U posljednje vrime - bolje rečeno otkad je izlazio "Novi glas" - razvila se je pri različni prilika dosta živa i žestoka diskusija o KRITIKI. To je za naše obične gradišćanske prilike dosta neobična tema! Neobična zato, jer kritike u potpunoj smisli riči u našem kulturnom poslovanju nima. I ravno zato je jur zdavno doba da se ova tema diskutira i da se ustanovu neke neprilike, ke onemogućavaju kod nas gradišćanskih Hrvatov na ovom području slobodnu i zdravu kritiku. Bez dvojbe predstavlja iskrena i otvorena kritika važan preduvjet za zdravu i čistu atmosferu, ka je opet

1. temelj svakoga organiziranoga poslovanja, a
2. dokaz zdravstva i čvrstoće ovoga gibanja.

Sigurno ovisi ovakova atmosfera od različnih faktorov, no iskrena i otvorena kritika je "conditio sine qua non".

But, načelno se mora ustanoviti da nam se kritika javlja u različni obliki i da nuanca njezinoga (pozitivnoga ili negativnoga) sadržaja ovisi od sposobnosti, iskrenosti, namjere, tendencije i t.d. pojedinoga kritičara. U ovom leži problematika i prominljivost kritike!

U praksi svakidanjega života opažamo dvi glavne strane, dvojja gledišća kritike:

1. neodvisnu-objektivnu stranu, ka nam daje nevezanu i objektivnu kritiku (ada kritiku u običnom smislu riči) i
2. uplivisanu-subjektivnu stranu, ka a priori ili pozitivno ili negativno stoji prema objektu kritike.

Prvo gledišće je idejalna vrst kritike, a drugo je od početka dijeljeno u jače ili manje izražene oprečne pozicije: pro i kontra. Jedan primjer će nam najbolje predočiti razliku u ovi gledišći. Ocjenjiva se poslovanje

partije xy: kritika neodvisnoga kritičara ispade objektivno. Drugo, subjektivno gledišće ima dva kritičare; jednoga pripadnika partije xy i jednoga predstavnika protiv-partije, rezultat su dvi, jedna od druge jako različne kritike - jedna principi-jelno dobra, ka naglašava prednosti i uspjehe u poslovanju partije xy, a druga principijelno loša, ka potcrtava pogriške i neuspjehe. Dok je prva strana u svojoj kritiki nevezana i realna nam se kaže na drugoj strani da su i pro-kritičar i kontra-kritičar kritizirali u svoju korist, jedan pozitivno, a drugi negativno. I jedna i druga kritika je tendenciozna i nerealna!

Ako prenosimo ova gledišća na kritiku kulturnoga i narodnoga života gradišćanskih Hrvatov moramo ustanoviti da objektivne kritike ofici-jelno uopće nima, nego da postoji samo pro-kritika - i to u našoj štampi -, ka je sigurno ugodna i korisna, ali nerealna! A zač? Uzrok je brzo najden, on leži u našem manjinskom položaju, u kom ne valjaju mjere i prilike većih etničkih grup, nego ki je razvio iz posebne manjinske problematike na svi područja svoje vlašće mjere, prilike i mogućnosti. Takova jedna posebna prilika je ta, da je borba za narodni opstanak najtjesnije povezana s kulturnim djelovanjem. Kod nas u Gradišću je kulturni sektor čak jedina baza, na koj se uspješno posluje za narodni opstanak, i tako se je kod nas razvio tip narodno-kulturnoga djelača odnosno tip narodno-kulturnih društav.

But, manjinske okolnosti potribuju da se sve sposobne i svisne snage mobiliziraju za ov cilj, da se najde čim već čvrstih stupi u ovom poslovanju. U naš kulturni život brojimo u glavnom stvaranje naših pjesnikov, piscev, umjetnikov, muzičarov, na dalje gajenje narodne kulture i tra-

dicije kroz folklorne, tamburaške, kazališne i druge narodne grupe. Naše četire organizacije (HKD, HAK, HSTD, HGKDu Beču), a velikim dijelom i pojedini kulturni djelači organiziraju gajenje narodnoga dobra, a u ovo gajenje uključeno je i poslovanje za narodni opstanak gradišćanskih Hrvatova, a velika zadaća i odgovornost!

Hrvatska štampa potpomaže svaku vrst narodnoga djelovanja, ona je propagira i dobro komentira - a kade je kritika? Nije sve dobro ča se u dobroj namjeri djela, jer već puti bi se moglo puno bolje udjelati! No jur sam rekao da kod nas postoji samo pro-kritika, čije je geslo, izgleda: nikada ne negativno kritizirati, jer to bi moglo škoditi našem skupnomu cilju.

Ča je s objektivnom kritikom, ča s kontra-kritikom? I na ovoj i na onoj sigurno ne manjka, ali ona oficijelno ne dojde do izražaja. Nje ima dosta kod onoga dijela naše inteligencije, ki usprkos svojoj pasivnosti (u narodnom pogledu) ipak kritično gleda na naš kulturni život. Najveć je ima ali u široki sloji samoga našega naroda; objektivne kod onoga dijela, ki više ili manje svisto prati svoj narodno-kulturni život i trizno prosudjuje njegove pozitivne i negativne strani, a kontra-kritike kod onoga dijela, ki polako zgublja hrvatsku svist i zbog toga ne simpatizira s nikakvim narodno-kulturnim poslovanjem. Da se kontra-kritika ne javlja me ne boli (ona se glasnije širi na drugi platforma), ali ne giblje se ni kritika u nevezanom narodu, a osebito u "pasivnoj" inteligenciji. Nije to morebit znak rezignacije ili desinteresa na narodnom poslovanju?

Na ovom mjestu se mora reć da je u prošlosti postojalo hrvatskih novinarskih izdanj - kao na priliku "Naša domovina", "Naš glas" i "Ognjišće" -, ka su iz razlićnih gledišćov kritizirala naš narodno-kulturni život, ke ali ne moremo oprediliti niti nevezanoj niti kontra-strani. Ovo bišu dijelom partijska, a dijelom privatna izdanja, i iako su većinom negativno kritizirala djelovanje hrvatskih društav nemoremo reć da su uzimala

stav kontra-kritike, jer njihova negativna kritika je bila usmirena na način djelovanja i na osobu nekih odbornikov - i to iz ideoloških a i privatnih motivov - a ne na generalnu potrebu i smisao takovoga poslovanja! Nut, sva ova izdanja prestala su glavno izlaziti, a stim su zamukli pomalo tendenciozni, ali hrvatski kritički forumi, iz kih mnogoput nije govorio stranački i svoju korist iskajući človik, nego s našimi društvi i njihovim poslovanjem nezadovoljan dobar Hrvat!

Ovoliko o kritiki, ke nimamo, ali ča je s tom, ku imamo? Ne preostaje nam naime drugo, nego da ju tako dugo akceptiramo, dok druge nimamo. Naša oficijelna kritika ima svoj forum hrvatskoj štampi i uzima prostav, jer principijelno odobrava narodno-kulturno poslovanje. Ovo odobranje praćeno je još od straha da bi negativna kritika mogla oslabiti volju i idealizam naših kulturnih djelaćev i tako škoditi poslovanju za narodni opstanak. Ovo su glavni dva uzroki da u hrvatskoj štampi izostaje negativna kritika.

Mora se priznati da je ov strah opravdan, ako mislimo na mentalitet naših ljudi, ali budimo iskreni, on nam već škodi neg nam je od koristi, jer ovako nam fali oficijelna iskrena i otvorena kritika, ka bi se usprkos prostavu mogla do neke mjere prakticirati, i ka bi svaki način bila bolja nego pretirana pro-kritika, ka će iz nas napraviti nerealiste! Ako izgubimo ljude za narodno-kulturni posao, kad njihovo djelo koč (opravdano) negativno kritiziramo, onda je to samo posljedica toga, da se do sada nisu onako kritizirali kako bi se bili tribali: iskreno i otvoreno! Kroz stalnu pozitivnu i nerealanu kritiku i kroz ignoriranje negativnih stran su naši ljudi zgubili sposobnost podnositi i tvrdu kritiku, jer ju nisu naviknuti. Ako je s svimi nami tako daleko, onda smo slabi!

Argumenti kao "Ča ćedu nam naši neprijatelji reć, ako se jedan drugoga kritiziramo?" pak "I tako nas je nek

par, onda se to ne moremo napadati!" onemogućavaju kod nas svaki napredak. Iskrena i pravična kritika nosi u sebi moć da čovika odgoji i očvrsti, da ga namjesto demoralizira nagoni na novi i bolji posao! To se mora i kod nas u Gradišću jur jednoč prepoznati!

Na žalost nimamo štampe, ka bi uzimala nevezan stav, i zato apeliram na

postojeću hrvatsku štampu da u svojem pro-stavu projde na čim iskreniju i otvoreniju kritiku našega narodno-kulturnoga života i tako stvori čim čišću i zdraviju atmosferu, u koj budu suvremeni realisti mogli poslovati za dobrobit gradišćanskih Hrvatov.

franjo palković

RADIO-EMISIJE i za nas !

U zadnje vrime posvećujem sve veću pažnju radio-studiju "Burgenland" u vezi s nami gradišćanskimi Hrvati. Sa zadovoljstvom sam ustanovio, da se sve više naših narodnih i Sučićovih pjesam odašilja na vali radio-stanice "Osterreich-Regional". Međutim te emisije nisu naše, ne moru se nazvati emisijami za nas gradišćanske Hrvate, jer su one u sadašnjem obliku više namijenjene austrijskoj nimški govorećoj publiku, nego li za nas. Dobro je to naglasio dr. A. Blazović, kad ih je nazvao "hrvatskim folklorom za Nimce" ("Novi Glas" - glasilo mladih, Crikveni glasnik Gradišća, br. 16. 1969. god.). Nisam protiv da naši sugrađjani nimškog jezika upoznaju naše zaista lipo i bogato narodno blago, jer to more sigurno mnogo doprinesti k boljem razumivanju med nami, ali to nije i nesmi biti dosta.

Poznam donekle situaciju drugih narodnih manjin u ovom pitanju. Tako imaju koruski Slovenci pet i pol sata tjedno u programu radio-stanice Klagenfurt-Celovec na raspolaganje, Južni Tirolci imaju čak cijeli dan svoj program na nimškom jeziku u radiju a nešto i u televiziji, slovenska manjina Trsta i okolice ima svoju vlastitu radiostanicu, radio Kopar u Sloveniji odašilja na talijanskom jeziku za talijansku manjinu u Jugoslaviji, a radio-stanica Novi Sad emitira cijeli svoj program za narodne manjine u Vojvodini, hadjarskoj, češkoslovačkoj, Rumunjskoj i kusiji.

Pred kratkim razgovarao sam s jednim našim narodnim peljačem o ovom pitanju, koji mi je rekao, da će biti poteškoć oko sastavljanja hrvatskoga programa. Po mojem mišljenju bile bi to najmanje poteškoće. Ovdje imam pred očima način, kako je to uređeno u Koruskoj. Ondje su stalno zaposlene tri osobe sa slovenskim materinskim jezikom, a izvan toga se plaćaju honorari za napisane manuskripte, kako se to čini i s manuskripti koji su pisani na nimškom jeziku. Ako je to moguće u Koruskoj, zašto to ne bi bilo moguće i kod nas u Gradišću? Ili da ne bi imali ljudi koji bi pisali manuskripte? Mi

smo kroz stoljeća dugo pisali, uređivali i izdavali knjige, predstavljali igrokaze, pisali pripovjesti i pjesme, a u zadnje vrime se na području narodne muzike i folklora više djela nego ikada prije, pak da onda ne bi bili u stanju sastaviti program za nekoliko sati tjedno u radiju? Razumi se po sebi da mora jedan naš čovik biti stalno ondje zaposlen, jer samo tako je omogućeno dobro i prvorazredno djelovanje, a za suradnike ne bi bilo teško, ako se doprinosi honoriraju.

Nisam stručnjak za programiranje radio-emisijov, ipak gledam za dosta važno i potrebno, da se stavu predlogi za program i ostvarenje takovih emisijov na hrvatskom jeziku i iz redov djelačkoga staleža, komu ja pripadam. Moji predlogi bi izgledali po prilici ovako:

Dnevno: + svitske vistic i lokalne iz naših sel

Tjedno: + emisija za gospodarstvo i seljaštvo
 + za djelače socijalna pitanja
 + za mladinu i šport
 + narodne pjesme i tambure
 predavanje naših narodnih peljačev
 s narodnom problematikom
 + za školsku dicu
 + vjerske priredbe
 + povjesni i jubilarni dogodjaji.

Neznam da li se je u ovom pitanju od naše strane već nešto poduzelo. Važno je i pitanje (iako ne najvažnije), koje naše društvo je za ovu stvar kompetentno. Nimam ništa protiv ako nas u ovom zastupa Hrvatsko kulturno društvo u Gradišću, ali mislim da bi bilo bolje da dodje jednoč do toliko puti već citiranoga "Saveza hrvatskih društava", i da bi se od strane ovoga Saveza postavio komitet, koji bi stao u vezu i pregovore s Austrijskim radiom, da bi se ovo pitanje već jednoč riješilo i realiziralo i za nas gradišćanske Hrvate.

Herman Rešetarić

C I V I L I Z A C I J A

Nosiš plundre i kaput,
 Jiš kafe, a ne želud,
 Srčeš konjak, a ne kvas,
 Briješ bradu i obraz,
 Va rubac si spuneš nos,
 Greš va čičma a ne bos,
 Imaš ure, lanac zlat.
 Šteš novine Extrablatt,
 Češeš glavu kot Francoz,
 Cviker šćiplje te za nos,
 Glasovir ti viši stan.

Znaš si guslat kot cigan,
 Skladaš fraze, velik voz,
 Nikad nisi, "at a loss",
 Vjera ti je i moral,
 Peto kolo, "ganc egal":
 Vindar ali, mon ami,
 Vse to još kultura nij!

Mate Miloradić

HRVATSKO ŠKOLSTVO U GRADIŠĆU

(Kratka statistika)

U školskoj godini 1968/69 ima u Gradišću 46 hrvatskih političkih općina. Od toga

- 1) Dječjih vrtića u 15 selima.
- 2) Škole ili razredi za nerazvijenu djecu postoje samo u njemačkim selima. U njih upisano je 18 hrvatske djece.
- 3) Osnovnu školu ima 39 hrvatskih političkih općina. Po broju razreda ima ukupno:

6 jednorazrednih,
18 dvorazrednih,
5 trorazrednih,
4 četverorazredne,
5 peterorazrednih i
1 sesterorazrednu -

22 dakle ukupno 103 razreda sa 2.861 djetetom, a od toga 1.028 djece s hrvatskim materinskim jezikom (72,4%) i 789 djece s njemačkim materinskim jezikom. U hrvatskim osnovnim školama zaposleno 6 njemačkih, a u njemačkim osnovnim školama 7 hrvatskih učitelja.

2.861
1.028
1.833

- 4) Politehnički razred ima samo 1 hrvatska općina, gdje 21 dijete uči 3 sata hrvatski jezik. 172 hrvatske djece u njemačkim politehničkim razredima nema mogućnosti za učenje hrvatskoga jezika. ?
- 5) Glavne škole imaju samo 2 hrvatske političke općine sa 219 hrvatske djece, koja uče 3 sata sedmično hrvatski jezik. Iz svih hrvatskih općina ima u glavnim školama ukupno 1.233 djece, a od tih ima 838 djece hrvatski materinski jezik. Ukupno 508 hrvatske djece na njemačkim glavnim školama nema mogućnosti učenja hrvatskoga jezika..
U glavnim školama u hrvatskim selima zaposlena su 2 njemačka učitelja, a u njemačkim glavnim školama 23 hrvatska učitelja.

- 6) Stručne i šegrtske škole su u Gradišću sve njemačke, u kojima je upisano 397 hrvatske omladine bez mogućnosti učenja hrvatskoga jezika.
- 7) U ekonomskim školama i akademijama vlada ista situacija, gdje studira ukupno 92 hrvatska djaka bez mogućnosti učenja hrvatskoga jezika.
- 8) Gradišće ima 9 njemačkih gimnazija, a ni jedne hrvatske (i ako nam je Austrijski državni ugovor garantira). U njih je upisano 323 hrvatska djaka (t.j. 6,7%, a državni prosjek iznaša samo 3%). Od hrvatskih djaka uče 134 hrvatski jezik (t.j. 41,5%) od 5. do 9. razreda, a studij završava obično polaganjem mature. Zanimljivo je činjenica, da i 8 njemačkih djaka uče u gimnazijama hrvatski jezik. U svim gradišćanskim gimnazijama zaposleno je 12 hrvatskih profesora. Trojica od njih studirali su slavistiku.
- 9) U Pedagoškoj akademiji u Željeznu upisano je 6 hrvatskih djaka, a u Beču 1 djakinja. Seminar za uvođenje didaktike i metodike manjinskog školstva u Gradišću posjećuje 6 hrvatskih djaka. Oni 1/4 svojih nastavničkih vježbi apsolviraju u hrvatskoj osnovnoj školi, a također i svoj nastavnički praktikum u hrvatskim osnovnim školama kroz 2 tjedna.
- 10) Na univerzitetima upisano je ukupno 40 hrvatskih djaka, a trojica od njih studira slavistiku.

Željezno, 5. maja 1969.

K.-d Mć

Miloradić

Kad je vrime, otpri oči,
Da ti srića ne uskoči:
Teško zdišeš va nastori,
Kad ti oči kvar otvori.

S PREDsjedNIKOM HKD-a

GOSP. DIR. ALFONSOM KORNFELDOM

NOVI GLAS: Gospodine predsjedniče, Hrvatsko kulturno društvo u Gradišću počelo je prošle jeseni ponovo popisivati članove. Kako je ova akcija naprijedovala i koji je imala uspjeh ?

PREDsjedNIK KORNFELD: Kotrigi Hrvatskoga kulturnoga društva počeli su se ovo ljeto nanovič popisivati, ali akcija još nije završena.

NOVI GLAS: Na zadnjoj generalnoj sjednici HKD-a govorilo se je mnogo o Seoskim organizacijama, o njihovoj važnosti i o potrebi njihovog reaktiviranja. Što je odbor HKD-a poduzeo već u ovom smjeru i što namjerava još poduzeti?

PREDsjedNIK KORNFELD: Reaktiviranje Seoskih organizacijov se je pokušilo, ali osvjedočili smo se, da će se pravi uspjeh pokazati stoprv po završetku pobiranja kotrigov. Po završenoj akciji stat će du Seoske organizacije na čvršćem temelju i će du biti u stanju ispunjevati sve njim postavne društvene zadaće.

NOVI GLAS: Neki naši intelektualci, pa čak i neki HAKovci, dosada se nisu u dovoljnoj mjeri angažirali za rad na narodnom polju. Koji su razlozi ovom njihovom slabom zanimanju za naše narodne poslove i na koji način bi se oni mogli aktivirati i pridobiti za našu narodnu stvar?

PREDsjedNIK KORNFELD: Uopća je pojava u Gradišću, da su intelektualci u zadnjem vrjenu na kulturnom sektoru vrlo neaktivni. Uzrok tomu more se gledati u njihovom odgoju, u masovni medija i u postojećem materializmu. Žalno se mora ustanoviti, da još i mladi intelektualci, ki su prebavili svoja mlada ljeta u HAK-u, nisu bolji od drugih. Preduvjet za preminjenje ove situacije bio bih po mojem mišljenju bolji odgoj u narodnom smislu naše mladine, pred svim intelektualcev. HKD bi rado primilo svakoga Hrvata ne samo kot običnoga zainteresiranoga člana, nego i kot aktivnoga djelača na narodnom polju. Ovomu se nudi ovo ljeto izvanredna prilika: mladi kulturni djelaci mogli bi pomagati starim završiti pobiranje kotrigov u naši seli, a mimo toga i pobirati prinose za HRVATSKI DOM u Željeznu. U slučaju dobroga uspjeha ovih akcijov bi znalo HKD sigurno nagraditi ovu gorljivost.

NOVI GLAS: Gospodine predsjedniče! nedavno smo dočuli da HKD predviđja kupiti neki dom. Hoćete li nam kazati nešto više o njemu?

PREDSJEDNIK KORNFEIND: Pokidob će HKD ljetos svoj četrdesetljetni jubilej, bavio se je odbor, kako i na koji način bi se moglo HKD-u postaviti odgovarajući spominak. Glede da imamo sakupljeno nešto novca, dolučilo se je, da se kupi u Željeznu jedan stan, koji se ravno gradi. U ovom stanu najti će HKD i HŠTD svoj dom i kad dojde vrime, zamolit će se vas hrvatski narod, da nas potpomore u ovom poslu. Ovdje ćedu Seoske organizacije igrati veliku ulogu, ali zamolit ćemo i druge organizacije, med drugimi i HAK, da nam pomoru sabirati dare. Ja se ufam, da će dom biti na protuliće 1970.ljeta gotov.

NOVI GLAS: U prvom broju "Novoga glasa" dva pisca bavila su se s tematikom koordinacije pojedinih naših društava. Što mislite o ovom?

PREDSJEDNIK KORNFEIND: Na temelju skupnih sastanaka predsjedništva pojedinih naših društava pokušava se koordinirati poslovanje svih organizacijev na dobrobit našega naroda.

NOVI GLAS: U jednom drugom članku bavili smo se s emisijama radio-studija "Burgenland" na hrvatskom jeziku. Da li se je HKD već bavilo s ovim pitanjem i što se misli u ovom smjeru poduzeti?

PREDSJEDNIK KORNFEIND: HKD se jur dugo bavi ovim pitanjem i poduzeti su jur konkretni koraci u ovom smislu. Čim se postignu konkretni rezultati, obavijestit ćemo putem Hrvatskih Novin našu javnost.

NOVI GLAS: Ove godine proslavit će se 40. obljetnica HKD-a. Na koji način i u kojem mjestu (da li u svakom selu po jednu manju priredbu ili jednu veliku u jednom selu, ili jedno i drugo) zamišljate ovu obljetnicu peoslaviti?

PREDSJEDNIK KORNFEIND: 21. septembra održat će se u Vulkaprodrštovu naša najveća proslava u znaku naše 40. obljetnice utemeljenja HKD-a. Po ovoj velikoj skupnoj manifestaciji ćedu moći pojedine pokrajine i pojedina sela - kako ona to držu za dobro - slaviti ov jubilej. Jur se je predložilo u jednoj odbornoj sjednici, da po ovoj našoj skupnoj manifestaciji svaka pokrajina i svako selo jubilira na svoj način.

RASTANAK OD GENERALA — ufanje za Evropu

Francuski "non" oteo je već po drugi put generalu de Gaulleu vlast iz ruki. Dva puta je spasio Francusku : 1940. godine, kad je nakon francuskog poraza nastavio otpor protiv Hitlerove Njemačke, drugi puta iz krize godine 1958. Ali kad je de Gaulle trazio od njih beskompromisnu podloznost, svakog puta odgovorili su Francuzi s "non". Polarizacija između nacije i njegovih zahtjeva unustila je njegov politički život. Ova politička smrt odgovara njegovoj ambiciji: ona je bila dramatična. Nesto obično, banalno, nedramatično njemu nikada nije prijalo. Kroz tri decenija vodio je sudbinu Francuske, a jedan decenij nosila je i cijela Evropa njegov žig. On je bio u danasnjem vremenu managera i kolektivne suradnje jedan od zadnjih gorostasa, imponantan po svojoj cvrstoj volji, imponantan po svojem stilu, a imponantan i po formatu svojih greskifigura klasične značajnosti prema kojoj danasnji političari propadu u skoro potpunu neznajčajnost. U svjetskom političkom životu vladat će odsada vrlina prosječnosti.

Nista de Gaullea nije tjeralo u pustolovinu "referenduma" ili da spoji s njim pitanje pouzdanja. On sam je svoju vladavinu stavio na kocku bez ikakve sile bilo sa koje strane. Razlozi bili su dobro zakrabiljani. Regionaliziranje Francuske bio je samo jedan mali korak naprijed u odredjeni smjer: reforma senata. Ova ne bi bila nista drugo značila osim regresiju k ideji staleske vlasti i države, a ova besumnjeno pripada već prošlosti. Na ovim je izborima de Gaullea zanimalo samo jedno - riješenje njegovog nasljedstva, koje je htio položiti u ruke premijer-ministara, a predsjednik senata kao interimistički vladar da se odstrani. Ali de Gaulle se je prevario. Vojnik de Gaulle zaveo je političara de Gaullea u zabludu. "Svojstvo militarista je htjeti sve zapovjednički, svojstvo građana je podložiti sve istini, dijalogu i razumu" (Napoleon Bonaparte). "Htjeti sve zapovjednički" - ovo je bilo de Gaullovo svojstvo. Koncem konca ga je ono i srusilo, ono mu je sprijecilo pogled na stvarnost.

Stvarnost godine 1969. nije ona ista od godine 1958. Francuska ne živi više kao u ono vrijeme u stanju alarma. Politikom prestiza i nuklearnog status misljenja, i sa svom nacionalnom prevareom prošlih deset godina ne mogu se danasnji problemi Francuske riješiti. Osim toga je fascinacija Generala oslabila i njegovo "charisma" izbljedilo. Alternativa "kaos ili ja", što je je de Gaulle ovja puta proćicirao na stijenu, nije više vrijedila i nije bila ni za jednoga Francuza ozbiljna. Nisu li nemiri u prošlom svibnju dokazali, da ni de Gaulle nije u stanju ocuvati zemlju od nemira?

De Gaulleov odstup dokončao je periodu slabosti isto tako kako je odstranjenje Adenauera iz njemačke politike dokončalo dugotrajnu regresiju u Njemačkoj. Slika države što je je nosio de Gaulle u svom srcu nije više odgovarala slici suvremene države, pa se je većina iz tog razloga distancirala od njega. Ona je to učinila s mirnom savješću, jer generalovo povučenje u Colombey ne znači više biti bez vodje ili čak građanski rat. Francuzi su sa svojim "non" zaobišli godine napuštenja vlasti u Elyseeju i volili su reći "ne", nego da bi podnosili generala do godine 1972. Rizik se je ovako smanjio, ne povisio. No to ne znači da će prelaz biti lagan. De Gaulle skrojio je sve institucije na sebe, na svoju osobu, pa će iz tih razloga nastati specifične poteškoće. Ali ova prelazna kriza će sigurno biti ljekovita. Ona će pomoći, da se u Francuskoj na novo etablira autentična demokracija. Iluzije s kojima je General okitio svoju državu će oventi, no institucije koje je on etabliirao ali koje su se pod pritiskom njegove autokracije osušile, ponovo će moći procvasti.

Ne bi bilo točno, ako bi se reklo da je de Gaulle bio diktator. On je bio nešto drugo: jedan tvrdoglav monarh, koji je svojoj naciji uvijek kazivao da radi za njezinu dobrobit i njezine interese, ali koji je ovu dobrobit i ove interese definirao po svojoj volji. On je bio mudar, ciničan, napredan, reakcionaran, dalekovidan i kratkovidan ujednom, vrijedan slave i nepodnosljiv.

Jedan velik jako veliki političar, koji se možda prekasno rodio? Žalosna je samo činjenica, što je on sve postignuo pod cijenu intenzivnog nacionalizma. Tako je došlo do situacije, da je generalova nanovo etabliirana Francuska nastala za njegove neprijatelje velika pokora, a njegove prijatelje više puta tjerala do zdvojnosti. Deset godina dugo je njegov pretjerani nacionalizam onemogućavao sve supranacionalne pokušaje na Zapadu. Atlanski pakt, Gospodarstvenu zajednicu reduciraio je do baze birokratskih aparata, od kojih se nisu mogli očekivati nikakovi politički impulsi. U svijetu u kojem bi bio morao biti u najmanju ruku Evropejac, bio je samo Francuz, ništa više.

Francuska kao velesila, to je bila njegova čeznja od 1945. godine, kako to sam kaže u svojim memoarima. Francuska nije za njega mogla biti Francuska bez "grandeura", a za ovaj "folie de grandeur" žrtvovao je svaku konzekvenciju svoje vanjske politike. Trokut Moskva - London - Paris, ili kombinacije Moskva - Paris, London - Paris, uska povezanost s Bonnom ili s Kinom, orijentacija na Južnu Ameriku ili na jugoistočnu Aziju - u groznici ove njegove diplomacije bilo je afirmirano samo jedno: želja da pojača veličinu Francuske i da povisi njezinu značajnost. Ovako je povukao registar za registarom, no sve je morao opet turiti natrag, jer nije bilo odziva na njegovu melodiju. Konstantne su bile samo dvije crte njegove vanjske politike: jedna je duboko za-grižena negacija zapadne super-sile SAD, od kojih se je sve više distancirao da bi mogao svoj tvrdi profil staviti u

svijetlo, a druga je bila trajna zloraba Evrope kao instrumenta za francusko častohleplje. Pravda, on je više puta spomenuo "evropejsku Evropu", ali pod tom evropejskom Evropom podrazumijevao je Evropu, kojoj bi bio vodič on, a ne Evropu koja bi odlučivala svoju sudbinu sama. S Evropejcima postupao je kao i s Francuzima: gdje ga nisu spontano akklamirali, gdje su stavljali pitanja i gdje su imali sumnje, u takvim pitanjima poricao im je svako pravo na suradnju.

Postojala je mogućnost da postane predsjednikom Evrope, ali ovako ostao je samo jedan francuski nacionalista, sigurno gorostas, ali jedan nemoćan gorostas. Kad nije mogao pozabiti prošlosti, izgubio je budućnost. Na koncu bio je na svijetu izoliran, mnogo prije nego su ga ostavili i sami Francuzi.

Što će ostati od de Galleove vanjske politike? Sve se sigurno ne će promijeniti. To vrijedi pred svim za francusku NATO-politiku. Novi angažman Francuske u vojnu organizaciju Atlantskog pakta nije za očekivati. Promjenit će se sigurno ideološka oštrina u francusko-američkom disputu, tendencija kooperacijskim dogovorima sigurno će porasti, ona se može već u zadnje vrijeme opaziti. Ali puno važnije je da Francuska odbaci okove gaullističke evropejske politike i gaullističkog nacionalizma. U ovom pitanju promjena sigurno nije iluzorna. Karte za evropejsku igru će se nanovo mješati. Poslije de Gaullea mora započeti nova igra.

Za partnere Francuske će ova nova igra biti jednostavnija, jer nijedan nasljednik de Gaulleov ne će moći založiti tolik prestiž kao on, nitko ne će moći racunati s tolikom respektom prema svojim glupostima, no i nitko ne će moći nacionalne snage toliko izrabljivati. Sa druge strane nastat će igra mnogo teža. Nijedan partner Francuske ne će moći svoju neaktivnost ispričavati s de Gaulleom, jer Francuska ne će više davati razlog za imobilizam. Sada ne će biti više izgovora prema politici, sada tuče ura Evrope.

De Gaulleov odstup garantira slobodan rad, ali nalaže i zadaću da se nešto radi. Francuska ali i Evropejci moraju dokazati, da ne vrijedi izreka komunista Maurice Thoreza, koji je izjavio 1946. godine, kad se je de Gaulle prvi puta povukao u Colombey: "Allez donc, ako je niste postigli s generalom, kako je kanite onda bez njega?!".

Samo zaostali nacionalisti mogu kazati, da političko i privredno ujedinjenje Evrope nije potrebno. Ono je danas potrebnije nego ikada. Glas Evrope u svjetskoj politici je glas nemoći. Bez obzira na dvije super-snage, kojima se može uskoro Kina kao treća pridružiti prakticira se danas u Evropi raskoš malih država. Cisto nacionalističko mišljenje je danas isto tako zastarano i anakronističko, kao da bi se vratili suverenim malim državicama 17. stoljeća.

Ujedinjenje u jednu veću zajednicu ne mora značiti napuštenje nacije. Snaga Evrope leži u njezinoj raznolikosti pa ovu treba sačuvati. Iz ovog je razloga potrebno, da se Evropa uredi federalistički. No ne mora biti ona kopija SAD, ni na privrednom području. Mi Evropejci ne želimo napustiti naš način života, ni našu tradiciju, ali mi moramo nastojati da se naše snage skupu.

Da ujedinjenje Evrope nakon čisto pozitivnih, prvih koraka, i nakon mnogobrojnih nazadaka (n.pr. zapreka evropejske obrambene zajednice) danas zapravo stagnira, ima mnogo uzroka. Velika Britanije stala je predugo na strani. Ona je bila pozvana na suradnju u Evropejsku obrambenu zajednicu i u Evropejsku privrednu zajednicu, ali se nije odazvala pozivu. I druge države su mnogoputa iz čisto nacionalnih razloga odbile zajedničke zadace. Ali nijedan od ovih propusta nije bio tako sudbonosan i odgovoran za stagnaciju, kao jedan jedini čovjek: Charles de Gaulle. On je figura prave historične tragike. Njegovu je veličinu dokazao s uslugom, koju je učinio Francuskoj u kritičkim momentima u prošlosti. Ali malo puta je u prošlosti jedna značajna osoba svoju zadaću tako promašila kao on: ujedinjenje Evrope. On je imao nač za ovu zadaću, ali mislio je samo na veličinu Francuske bez obzira na stvarnost. Htio je imati tako slabo uređenu Evropu, da Francuska ne bude vezana u svojim odlukama, ali da bude imala pravo da zastupa Evropu u svjetskoj politici. Iz ovih se razloga nije mogao probiti, jer Evropejci nisu trebali, niti trebaju tutora, nego čovjeka koji je ujedini. Oni kanu imati pravo na slobodne odluke, a ne trebaju nikakove hegemonije. De Gaulle se nije mogao sa svojom vanjskom politikom prema Istoku probiti, jer Moskva nije vidila u Parizu onu snagu, kojoj bi se moglo ugodati da ujedini Evropu. Takodjer mu se nije ugadalo da bi njegovo mišljenje vrijedilo nešto u američkoj politici. Snagu, voditi uspješnu istočnu politiku i zadobiti SAD za partnera ima samo ujedinjena Evropa, ali nikada jedna nacionalističko uređjena i orientirana evropska država.

De Gaulleov neuspjeh nam kaže kamo vodi pretežno nacionalistička politika. Njegov pretkip morao bi Evropu jače uzbuniti, nego komunističko ogroženje sa istoka. Prilikom monoterne krize u studenom 1968. godine pisali su pretežno engleski ali i francuski časopisi, da se je sredina vlasti u Evropi prebacila iz Pariza u Bonn. "Times" je pisao da se sada išće prijateljstvo Bonna i Francuska da mora priznati, kako će se od sada konzultirati tek na drugome mjestu. "Pravda" izrazila je ovo još krupnije: "Bonn pokušava nametnuti Zapadu svoju volju u svojoj novoj koncepciji "Drang nach Osten". Ali njemački bi političari bili loše upućeni, ako bi svoju privrednu potenciju ishasnovali za ovako absurdne ambicije. I za Njemačku vrijedi isto ono kao i za Francusku i za sve druge države sa sličnim ambicijama: ona može biti u Evropi jedan istovrijedni partner, ništa više.

Tragično je za ujedinjenje Evrope, da je došlo do stagnacije. Ali mora se reći da su sadašnje gospodarstvene zajednice zaista uspješne. Ove bi zajednice morale biti konkretna baza, na kojoj bi se mogla izgraditi Evropa.

Fric Szedenik

HRVATSKI AKADEMSKI KLUB u školskoj godini 1968/69.

Najprije predstavljam čitatelju ovih redaka novi, zapravo stari ali na novo izabrani i u svojim dužnostima potvrđeni odbor HAK-a, koji se je izabrao 12.6.1969.godine na Generalnoj sjednici:

predsjednik	: Franjo Palković
potpredsjednik	: Rudi Gregorić
tajnik	: Irma Čenar
blagajnik	: Ivan Domnanović
kulturni referent	: Karlo Kolarić
referent za srednjo- školce	: Feliks Tobler

kontrolori	: dr Herbert Simon
	: Fric Szedenik

Iz navedenih imena vidimo, da se zaista ništa bitno nije promijenilo, iz čega jasno proizlazi, da su prisutni na Generalnoj sjednici bili zadovoljni s radom odbora, odnosno, da su pojedini odbornici pripravnici i u budućnosti nastaviti s istom aktivnošću započeti rad, dakako, govorilo se je čak o intenziviranju djelatnosti u pojedinim funkcijskim okvirima. Članovi HAK-a bili su zadovoljni u prvom redu s programom pojedinih sastanaka u prošloj školskoj godini, a stari, odnosno novi odbor stoji uz svoj izradjeni program i želi produbiti put kojim je zagazio i koji je koristio razvoju i životu kluba. Povjerenje od strane članova obavezuje odbor više nego do sada, pa ga moralno sili da nastavi s istom revnošću. U ovom duhu i povrh svega uključujući "... za moj hrvatski rod ..." završila se ovogodišnja Generalna sjednica HAK-a.

Tek sada imamo mogućnost izvesti bilancu pozitivnog i negativnog rada u prošloj školskoj godini. Istina, svako društvo živi u prvom redu o zalaganju svojih članova kod ostvarenja zajedničkih, važnije kod naprednih ideja, pa tako i HAK. Od kojegod strane dodje ideja, to je sasvim nevažno i drugorazredno, već obleži samom odboru da prosudi prijedlog i da ga realizira, ako odgovara skupnom interesu svojih članova i birača.

Prošla godina u klubu pokazala je, da društveni život ovisi u prvom redu od programa pojedinih sastanaka. Da podsjetim

(nastavak str.28)

IDEJA I ZBILJA

U slijedećoj raspravi ne ćemo ove dva pojma, ideja i zbilju, shvatiti samo u glavnim crtama njihovog filozofskog sadržaja, te ih tako postaviti jedno uz drugo. Bilo bi to previše suhoparno i spadalo bi u okvir jedne uske, stručno-filozofske istrage, pa ne bi kod većeg dijela naše čitalacke publike naišlo na zanimanje. Već na ovome mjestu moram pokazati na dosta raširenu zabladu, koju ne susrećemo samo u krugovima poluobrazovanih: spomene li se pojam ideje u vezi s pojmom stvarnosti, govije onaj prvi često negativan naglasak, jer se shvaća počevši od Platona nadalje kao nešto nestvarno i nerearno, kao nešto što lebdi poput prazna dah izvan našeg svijeta i sveniru te vodi nepobliže definiran život, i dostalton kao nešto, što se rodilo u nekim filozofskim mozgovima, koje se ne može ni ne treba shvatiti ozbiljno. Ovakvom shvaćanju mogu samo prigovoriti činjenicom, da u povijesti Zapada počevši od Platona i Aristotela pa sve do Hegela ne nailazišo na problematika takve vrste, u kojoj su bile ucvršćene oprečno stvarima ovog svijeta "onostrane" stvari - u njihovom sadržaju nazvane Bogom ili Bezuvjetnim - pa onda "oba domašaja" usporredjena i stavljena u odnos jedan prema drugome, osim u nekom deficienteom i nemocnom filozofiranju. No nije moja zadaća da potanko razložim i rastumačim do čega je stalo Platonu ili kako očevično i jasno je Hegel pokrenuo cijelu problematika što se tiče odnosa između ideje i zbilje. Bilo bi to i sasvim besmisleno, ako nije svaki filozofski zainteresiran čovjek pripravan da radi pomoću vlastitih osnovnih napora protiv svojih zapetih predrasuda, što nije baš tako lako i na što nije svatko bez zapreke pripravan, ali što će na koncu konca, ako se izvede konzekventno, utjecati u pozitivnom smislu na osobnost pojedinca. Ja se ne mogu složiti s uvjerljivo zvučnim riječima poznate sentencije: *primum vivere, deinde philosophare*. Nije primarna svrha čovječjeg života, da on dobro i ugodno živi, što više on mora u prvom redu dati svome životu pravi smisao, ali to nije bez filozofske interpelacije moguće. Ako ćemo pravo, o filozofiji ovisi naš život, ideje su bile, pa su i danas, od njih dolazi spas i razviće naše egzistencije. U povijesna veličina ideja se ne može sumnjati. Pomislino samo na snažni učinak ideja racionalizma i Francuske revolucije na cijeli čovječji domot, ne samo na jedno ograničeno vrijeme, nego sve do naših dana. No ako pogledamo povijest ne možemo, dođuše, ocijeniti učinak ideja uvijek pozitivno, dapače, negativan učinak daleko prevaže.

A sada ću se dati na moju glavnu zadaću, gdje se ne će raditi o ideji u užem filozofskom smislu, nego gdje ću posvetiti pažnja duhovnim silama u zbilji suvremenog čovjeka.

Poznati mislilac Wilhelm DILTHEY razlikuje i ograničuje strukturalno tri životne sile. Ove duhovne sile, u čije povjesne veličine nema niti je ikada imalo sumnje, su religija u svojem društvenom oblika Crkve, država kao organizi-

rana forma jednog živećeg društvenog poretka i razviće kulture na područjima umjetnosti, nauke i tehnike. Ovo su one velike duhovne sile, koje određuju i stvarnost suvremenog čovjeka, pa ćemo stoga pokušati u velikim potezima razjasniti djelotvornosti, što se pomoću ovih sila danas razvijaju.

Što se tiče religije i njene zajedničke tvorevine, priznato je danas skoro svuda, da se njena oblikovajuća zbilja u domašajima prave humanosti ne može ničim izmijeniti i da se nju u cijeloj širini i unutarnej dubini čovjeće egzistencije, t.j. u čovječanstvu i čovječstvu, ne može odreći. Sve više i više se uvidja da religiozni fenomen ne može biti tangiran s bilo kojom metodom izvan svoga dometa, a kamoli izbaćen iz povjesnog svijeta. Religija u svojoj vlastitoj strukturi i zakonitosti stoji sasvim pozitivnom uzajamnom djelovanju s kulturnim dometima i to u takvoj strukturalnoj diferenciji, da se religija i njena zbilja ne mogu totalno pripojiti s naučnim istraživanjem, umjetnošću i tehnikom. S druge strane nam nepodredljiva i neobuhvatljiva vlastita zbilja religioznog fenomena postaje sve više svijesna i očevidna. Ovamo spada i osobit polaritet baš u vezi s povijesnošću, kojoj je pridana i religija, naročito u uredjenom obliku Crkve, u individualno-osobnu ili društveno-javnu životnu zbilju, što se od drugih životnih sila ne prihvaća, pa se religija pokušava kao privatna sfera čovjeka stjerati u usrdnost. No ovo stjeravanje ne može uspjeti, jer čovjek nije apstraktna usrdnost, pa može pravo slobodne osobnosti upotrijebiti na udružavanje s istomišljenicima i u religioznom domačaju.

S druge strane ukazuje se na slabu stvaralašku silu i određivajuću zraku religije na život suvremenog čovjeka. Ovaj polaritet može se lako uvidjeti, ako se promisli, da se baš apsolutni odnos religiozne zbilje u relativnoj i kolebljujućoj fenomenološkoj zbilji povjesnog ne daje sasvim i apsolutno realizirati, ali koji ostaje kao stalan posveplodan uzrok napetosti u povjesnom toku.

Religiozna se je zbilja međjutim u zadnje vrijeme promjenila, a posljedice ove promjene ne mogu se još procijeniti. Od crkvene strane pokušalo se je religioznu stvar aktivno integritati u suvremeni svijet. Ovdje postaje očevidan onaj fenomen suvremene zbilje, koji se mora nazvati tendencijom povjesne sile, fenomen pokreta k universalnoj integraciji čovječjih životnih domašaja. U ovako razvitom svjetskom pokretu, u kojem snage i oblikovanja zbilje teže jedna prema drugoj, možemo prepoznati tendenciju k globalnoj, što više kozmičkoj integraciji.

Kako bismo mogli ovdje staviti u red državu kao drugu životnu silu? Mi u t.zv. Slobodnom svijetu mislimo, da su u demokratskoj državi prava i sloboda pojedinca principijelno i praktički osigurana i zajamčena. Ali ako konfrontiramo konfrontiramo konkretne činbenike političkog života s takvim shvaćanjem, onda je problematika ostvarenja ovih principa očevidna, jer kdekativnih tendencija primoravanja i u slobodnoj

demokratskoj državi nije sasvim nestalo. Problematika demokracije jest i ostaje problematika slobode u društvenoj stvarnosti. Treba znati da sloboda a time i osobnost nisu politički ili na osnovu prava formalni, nego etički vrednosni pojmovi, koje mora svaki pojedini građanin ispunjavati, da bi mogli oni de facto postojati. Međutim, moramo uvidjeti, da sloboda ima samo onda smisla, ako i sama ima s m i s a o. Sloboda je samo jedna prazna apstrakcija, ako je samo sloboda od nečeg, ako je sloboda silom nametnute povezanosti. Što više ona je konkretna i uvijek sloboda za nešto, dakle iz osviđoćenja izabrana i preuzeta povezanost i odgovornost. To znači, da se prava sloboda neprestano mora osvajati i samo tako je čovjek nje vrijedan. Dakle sloboda nipošto nije predmet za upotrebu, kojim se može po volji raspolagati. S druge strane ograničenje slobode, koje nam se u pojedinim slučajevima faktički i principijelno čini potrebnim, čistim nasiljem i ako ono ne djeluje uvjerljivo i odgojiteljski, apsolutno je problematično. Ono mora uslijediti u granicama prava i odgoja. Nipošto ne možemo demokratsku državu nazvati državnom noćobdijom, kao što ju je nazvao LASSALLE, i koja treba čuvati samo život i vlasništvo svojih građanina i ništa više. Što više, država mora kao regulativni princip socialnih korelacija s jamstvom društveno-životnog poretka, za koji je svaki pojedini građanin i odgovoran, doprinjeti pomoću izobrazbe duha i moralnog odgoja oblikovanju čovječjeg bitka. No ako država može odlučivati o čovjekovom bitku, onda ona treba i ostvariti ideju pravednosti i i stine na najširem području općenitosti. Samo u takvom slučaju, i samo u takvom, možemo državu nazvati duhovnom silom. Za državu i čovječji društveni poredak, kome ona daje izgled i oblik (Hegel), od odlučujuće je važnosti, da li se u njezinom domašaju i pod uvjetima njezina djelovanja, t.j. političkog života, može smisleno postaviti pitanje k istini, ili da vrijedi i vlada samo brutalna pragmatika sile i iskorišćavanja. Ovdje si moramo staviti pitanje, tko je država ili tko ju sačinjava? Mi ne možemo reći s Ludvikom XIV "L'etat c'est moi", nego je mnogo bolje i pravilnije, ako reknemo "L'etat c'est nous" - "država - to smo mi", naime sami ljudi, koji ju sačinjavamo time, da svladamo svoj egoizam i da se udružimo u jednu zajednicu sa socijalnim mišljenjem i učinkom. Država - to je od prava i zakona formirana volja k zajedničkom oblikovanju našeg bitka. Kako nismo mogli prije slobodu tako nesmijseno sada ni stvarnost zajednice smatrati nekim predmetom za upotrebu, nego kao jednu veliku zadaću. Volja k zajednici, savladavanje egoizma u korist jedne jedne prave društvenosti, to mora biti prava zadaća odgoja za državu. Svakako mora politička praksa potvrditi izreku, po kojoj je država res publica, javna stvar, a ne bezobzirna borba spekulanta, kojemu je javna stvar ništa, a njihov dobitak i vlast sve. Često možemo osjetiti da nije zdrava pamet, stvarno osvjeđočenje i fundirana presuda ispravnosti mjerilo političke radnje, nego da se radi iz perspektive trenutnog dobitka i želje za vlašću. Sasvim je jasno da omladina ne može slijediti ovakav uzor, pa se ne trebamo čuditi, ako se ona ne angažira više u politici.

Sažmimo sada ukratko, što smo rekli o državi i društvu kao stvarnosti suvremenog čovjeka:

Aristotel je definirao čovjeka kao **z o o n p o l i t i - k o n**. Politički angažman je za svakog čovjeka potreban, jer odgovara egzistencijelno njemu i njegovom biću, ako želi svoj život smisljeno ispuniti. Država je ona velika cjelina, kojoj se moraju djelovi (stranke!) i grupe s njihovim interesima i ciljevima tako, da se slože u sastavnu zajednicu, kako bi se jedno uz drugo dopunilo. Već je Platon učio da je od opće važnosti, da je država čovjek sam (no ne pojedini konkretni čovjek), i samo takvo humaniziranje države, koje ovlada mehanizmom prosta državna aparata, može nas očuvati od totalnih državnih kumira, koji se u povijesti često pojavljaju. Mi moramo doći da spoznaje da se **DUH SILE MOŽE UKROTITI SAMO SILOM DUHA !**

Sada bi posvetili pažnju trećoj od navedenih životnih sila, naime umjetnosti, nauci i tehnici. Medjutim raspravljanje o ovoj temi prešlo bi granicu prostora, što mi stoji u ovom broju na raspolaganju. Stoga sam prisiljen da nastavim u idućem broju našeg časopisa započet posao.

Stjepan Maurer

Rječnik nepoznatih riječi:

zbilja	-Wirklichkeit
bezuvjetan	-absolut
domašaj	-Bereich
deficientan	-dienstunfähig
interpelacija	-Fragestellung
učinak	-Leistung, Wirkung
domet	-Bereich
životna sila	-Lebensmacht
društveni poredak	-Gesellschaftsordnung
uzajamo djelovanje	-Wechselwirkung
usrdnost	-Innerlichkeit
vrednosni pojam	-Wertbegriff
bitak	-Dasein
državni kumir	-Staatsgötze

Lirika

Japanske HAIKU- pjesme

Prije nekoliko godina sastao sam se prvi puta s japanskim Haiku-pjesmama. Napisao sam ih nekoliko i ja sam. Ali one su bile samo po vanjskom obliku Haiku-pjesme. Za nas Evropejce nije lako pogoditi duh ovih pjesama. Stručnjaci misle, da to za nas uopće ne bi bilo moguće, jer nam manjka dublje poznavanje japanske Zen-filozofije. (Zen-filozofija je spojena s budhizmom. U njezinoj sredini stoji vježbanje, kojim se čovjek najprije trsi osloboditi svih vlastitih misli i osjećaja i kad u njem nastane tišina, mir i praznina, tada sve više prostora dobiva u njegovom duhu Budha-prosvijetljavanje.)

Vanjski oblik Haiku-pjesme bilo bi još najlakše pogoditi. Ona se sastoji samo od tri stiha: 5 + 7 + 5 = 17 slogova. U njoj se mora izraziti obično neka povezanost s prirodom. Ali u prirodu mora biti postavljen i čovjek s njegovim problemima. To sve izraziti u 17 slogova? Nije to lagak posao. Pri tom veliku ulogu igra i ono, što se izostavi, što se prešuti. Upravo je to Haiku: velika umjetnost izostavljanja, prešućivanja. Ako se to ne pogodi, onda nastane samo neki više ili manje duhoviti aforizam. Već i samo radi toga bilo bi dobro vježbati se u ovim pjesmama. Jer ovdje je pjesnik presiljen, da se izrazi jezgrovito i duhovito i da zaista ne mlati praznu slamu. A to je opasnost u našem današnjem gradišćanskom hrvatskom pjesništvu.

Aforizme pisati ne bi bilo tako teško. No to još nisu prave Haiku-pjesme. Priroda - Zen-kultura - čovjek sa svojim problemima i to sve u 17 slogova! Ne uspije to svaki puta ni samom japanskom pjesniku. A kako bi mogle evropejske Haiku-pjesme širiti miris japanske prirode i odzivati misli japanske filozofije i kulture?

Stručnjaci su to držali potpunoma nemogućim. Ali kako časopis "Furche" (broj 19 od 10. maja 1969) nedavno piše, uspjelo je njemačkoj pjesnikinji Immi Bodmershof napisati onakove Haiku-pjesme, koje su i prevedene i u japanski jezik pa u samom Japanu visoko cijenjene kao izvrsne Haiku-pjesme i kao takve primljene i u antologiju ovih pjesama.

(Samo na rubu još nešto o japanskoj lirici. Ona poznaje uz kratku Haiku-pjesmu i nešto dužu UTA- ili VAKA-pjesmu, koja ima pet stihova i 31 slog (5 + 7 + 5 + 7 + 7). I u ovoj pjesmi se mora zbiti izreći nešto bitno o prirodi, o čovjeku i o ljubavi. Zapravo su ove Uta- ili

Vaku-pjesme starije od Haiku-pjesama. U srednjem su vijeku pjesnici sastavili čitave vijence ovakvih pjesama. Haiku-pjesme se nešto kasnije počinju razvijati. Najljepše su napisane u 17. i 18. vijeku.)

A sada najprije pet Haiku-pjesama od Imme Bodmershof (ona je dobila pjesničku nagradu 1969 grada Beča), koje sam preveo na naš jezik :

Im Schatten sogar
wendet die Sonnenblume
ihr Haupt nach Osten.

Još i u sjeni
kreće suncokret glavu
prema istoku.

Silbernes Wogen
im blühenden Kornfeld - hörst
du das leise Lied?

Valovi srebra
u žitu cvjetnom - Tiho
čuješ li pjesmu?

Nacht. Nur ein Kater,
ein Wachmann, der volle Mond
- was suchen die drei?

Noć. Jedan mačak
redar i puni misec
- šta traže ti tri?

Mein Blumensamen
verweht im Wind. Geht er auf
in fremden Gärten?

Sime mog cvijeta
leti. Hoće li niknut
u tuđji vrti?

Heimfahrt. Aus der Nacht
reisst das Licht Meilensteine
- immer noch einen.

Svijeća iz noći
kida red miljokaza
- i još jednoga.

K tomu još šest Haiku-pjesama, koje sam ja napisao :

U lugu guče
divlji golub na stablu.
- Mene poziva?

Zelena polje
na rubu groblje.- Tamo
hte me odnesti.

Kad kiša pada,
trava raste. Ptić šuti
- ja suze točim.

Uspjeh i hvala
i brata zlobna zavist?
- Dajte mi mira!

Zašto si tužan?
Što je praljeće prošlo?
- Opet će doći!

Svibanjska kiša
nebo, zemlju i mene
spaja u svadbu.